

POSTAWY RODZIELSKIE I ICH WPŁYW NA DZIECI

Rodzina jest miejscem, gdzie dziecko doświadcza swych pierwszych kontaktów z otoczeniem, a rodzice są wzorem, z którym dzieci się identyfikują. Również rodzina a przede wszystkim postawy rodziców wobec dzieci mają wpływ na kształtowanie się osobowości dziecka, na jego życie uczuciowe i rozwój intelektualny.

Postawy rodzicielskie wobec dzieci mogą stwarzać warunki do prawidłowego rozwoju lub wpływać ujemnie na kształtowanie się jego osobowości. Wychowywanie dziecka w rodzinie, spełniającej takie jego potrzeby jak: potrzeba życzliwości, ciepła, miłości, kontaktu z rodzicami, współdziałania, szacunku, wzoru prowadzi do wytworzenia u dziecka poczucia własnej wartości, wiary we własne siły, pewności siebie, poczucia, że jest potrzebnym, otwarcia na innych, samodzielności. Dziecko zyskuje też wzorce osób dorosłych i ról jakie pełnią w rodzinie, czyli prawidłowy wzór ojca i matki.

Zaspokojenie potrzeb dziecka zależy od uczuciowego ustosunkowania się rodziców do dziecka, czyli postaw rodzicielskich. Postawy to inaczej tendencja do zachowania się w pewien specyficzny sposób w stosunku do dziecka.

Postawy obojga rodziców wobec dziecka nie zawsze bywają tego samego typu. Dobrze byłoby jednak gdyby zamierzenia rodziców nie były rozbieżne i przeciwstawne, a oparte na wzajemnej akceptacji i szacunku rodziców do siebie i dziecka. Wówczas jest szansa na to . że nawet odmiennosc typów postaw matki i ojca nie będą miały szkodliwego wpływu na dziecko, a będą źródłem większego bogactwa doznań emocjonalnych.

Właściwe postawy rodzicielskie :

Akceptacja dziecka

Rodzice:

- dają dziecku poczucie bezpieczeństwa;
- okazują dziecku swoje uczucia;
- przyjmują dziecko takim, jakie jest, z jego możliwościami i ograniczeniami;
- czerpią zadowolenie i przyjemność z kontaktów.

Dziecko:

- jest zdolne do nawiązywania trwałych więzi emocjonalnych i okazywania uczuć;
- jest wesołe, miłe, usługujące, współczujące, wytrwałe w działaniu, zmotywowane do wysiłku;
- jest odważne i świadome własnej wartości.

Współdziałanie

Rodzice:

- są zainteresowani zabawą i pracą dziecka;
- angażują i wciągają dziecko w sprawy rodziny;
- aktywnie wchodzi w relacje z dzieckiem, są gotowi do wyjaśnień, wskazują sposoby zdobywania wiedzy.

Dzieci:

stają się ufnie wobec rodziców, zwracają się do nich po rady i pomoc;
są zdolne do współdziałania, podejmowania zobowiązań;
są zadowolone z rezultatów własnej pracy i wytrwałe w działaniu.

Rozumna swoboda

Rodzice:

w miarę dorastania dają dziecku coraz szerszy margines swobody, pozwalają na zabawę i pracę z dala od nich;

potrafią utrzymać autorytet i kierują dzieckiem w sposób pożądaný;

dbają o bezpieczeństwo dziecka bez wyolbrzymiania.

Dziecko:

jest zdolne do współdziałania z rówieśnikami, uspołecznione, pomysłowe, łatwo przystosowuje się do różnych sytuacji społecznych; przejawia dążenie do pokonywania przeszkód i realizowania trudnych zadań.

Uznawania praw dziecka

Rodzice:

doceniają ,ale nie przeceniają roli dziecka;

wystrzegają się dyktatorstwa;

pozwalają i oczekują odpowiedzialności za własne działanie;

kierują dzieckiem poprzez sugestie, wyjaśnienia i uzasadnienia.

Dziecko:

staje się lojalne i solidarne w stosunku do innych członków rodziny;

podejmuje czynności z własnej inicjatywy;

staje się samodzielne, nie musi być zawsze zależne od rodziców.

Niewłaściwe postawy rodzicielskie

Odrącająca

Rodzice:

dominują i zachowują dystans uczuciowy;

demonstrują uczucia negatywne, dezaprobatę, otwartą krytykę, dyktatorskie podejście;

kierują dzieckiem przy pomocy rozkazów, zastraszenia, kar fizycznych i psychicznych.

Dziecko:

wykazuje reakcje nerwicowe, zahamowanie rozwoju uczuć wyższych;

zstraszone, bezradne, kłótlive, nieposłuszne; ma trudności w przystosowaniu, prezentuje zachowania aspołeczne i antyspołeczne.

Unikająca

Rodzice:

wykazują ubogi stosunek uczuciowy-obojętność wobec dziecka;

ignorują dziecko-ograniczają lub unikają kontaktów;

są niekonsekwentni i niedbali wychowawczo;

stwarzają pozory zaspokajania potrzeb dziecka.

Dziecko:

niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, brak uczuć wyższych;

wchodzi w konflikty ze szkołą, rodzicami, rówieśnikami;

niezdolne do wytrwałości, koncentracji na nauce, podejmowania zobowiązań.

Nadmiernie chroniąca

Rodzice:

nadmiernie koncentrują się na dziecku;

bywają względem niego bezkrytyczni, nadmiernie pobłażliwi, przesadnie opiekuńczy;

ograniczają swobodę-uzależniają dziecko od siebie;

izolują dziecko od rówieśników.

Dziecko:

może być infantylne, zaburzone emocjonalnie i społecznie, samotne niepewne siebie, niespokojne, nieszczęśliwe;

nadmiernie pewne siebie, zuchwałe, zarozumiałe i wymagające, egoistyczne, tyranizujące otoczenie.

Nadmiernie wymagająca

Rodzice:

naginają dziecko do wytworzonego przez siebie wzoru, nie liczą się możliwościami i potrzebami dziecka;

stawiają dziecku wygórowane wymagania okazują krytykę i dezaprobatę;

narzucają dziecku swój autorytet;

stosują sztywne reguły.

Dziecko:

wykazuje uległość, która może przerodzić się w bunt;

bywa lękliwe, niepewne, ma niską samoocenę;

Przewrażliwione, miewa obsesje i trudności z koncentracją uwagi.

Powołując się na literaturę fachową można stwierdzić, że postawy rodziców wobec dziecka mają wpływ na kształtowanie się cech jego zachowań.

Według Marii Ziemskiej przy właściwych postawach wychowawczych będą to cechy pozytywne, a przy niewłaściwych negatywne.

Kształtowaniu się zdolności do nawiązywanie trwałych więzi emocjonalnych sprzyja postawa akceptacji, dzięki której dziecko jest przyjacielskie, współczujące, pogodne, odważne.

Dzięki postawie współdziałania dziecko jest ufne wobec rodziców, wytrwałe, zadowolone z własnej pracy, zdolne do współdziałania i podejmowania zobowiązań.

Zdolność do kontaktów z rówieśnikami, uspołecznienie, pomysłowość, próby pokonywania przeszkód, łatwość przystosowania się do różnych sytuacji społecznych to cechy dziecka, którego rodzice uznają swobodę aktywności.

Postawa poszanowania praw rozwija lojalność dziecka, solidarność z innymi członkami rodziny, sprzyja powstawaniu realistycznego obrazu samego siebie.

Przy unikającej kontaktu z dzieckiem postawie rodziców może ono być niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, niezdolne do obiektywnych ocen, nastawione antagonistycznie. Może być niezdolne do wytrwałości i koncentracji w nauce, bojaźliwe lub wchodzące w konflikty.

Agresywność, nieposłuszeństwo, kłótniwość, gniew, zahamowanie rozwoju uczuć wyższych lub bezradność, trudności w przystosowaniu się na skutek zahamowań to skutki postawy odtrącającej.

Postawa nadmiernego wymagania, korygowania, krytyki sprzyja kształtowaniu się takich cech jak: niepewność, lękliwość, brak wiary we własne siły, przewrażliwienie, uległość, pobudliwość, brak zdolność koncentracji.

Takie cechy dziecka jak: opóźnienie dojrzałości emocjonalnej, bierność, brak inicjatywy to efekt postawy nadmiernie chroniącej. W wyniku takiego postępowania rodziców dziecko może przejawiać również takie zachowania jak: nadmierna pewność siebie, zarozumialstwo, awanturniczość.

Opracowała

Mgr Katarzyna Milczarek

Pedagog Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej

Bibliografia

Braun Gałkowska M., Patologia i terapia postaw rodzinnych, RW KUL, Lublin 1986.

Pecyna M. B., Rodzinne uwarunkowania zachowania dziecka w świetle psychologii klinicznej, WSiP, Warszawa 1998.

Rembowski J., Rodzina w świetle psychologii, WSiP, Warszawa 1986.

Skorny Z., Mechanizmy regulacyjne ludzkiego zachowania, PWN, Warszawa 1979

Wojciszke B., Postawy i ich zmiana, w: Strelau J., Psychologia tom III, GWP, Gdańsk 2000.

Ziemska M., Postawy rodzicielskie, Wiedza Powszechna, Warszawa 1973.

Ziemska M., Rodzina i dziecko, PWN, Warszawa 1986